



مالیات ستانی ارز دیجیتال از دیدگاه قوانین مالیاتی ایران

عباس نوری^۱

محمدحسین نوری^۲

چکیده:

در رابطه با مالیات ارز دیجیتال، در ایران قانون خاصی تصویب نشده است. درآمد معامله‌گران از طریق ارز دیجیتال، همانند درآمد دیگر مشاغل مشمول مالیات بر درآمد قانون مالیات‌های مستقیم، یعنی مواد ۹۳ و ۹۴ قانون (مالیات بر درآمد) و مواد ۱۱۹ و ۱۳۱ (مالیات درآمد اتفاقی) خواهد بود. هدف کلی طراحی الگوی پارادایمی مالیات ستانی ارز دیجیتال با رویکرد نظریه محور است. روش تحقیق حاضر از نوع اکتشافی و کیفی بود که در سال ۱۴۰۵ از نظرات ۲۰ نفر از خبرگان برای شناسایی مؤلفه‌های مالیات ستانی استفاده شد. پس از دریافت پاسخ‌ها به کدگذاری آزاد، محوری و انتخابی مؤلفه‌ها پرداخته شد. یافته‌های تحقیق نشان داد که پیامدها شامل اعتراض مؤدی و رضایت مؤدی هستند. سامانه‌های مالیاتی به عنوان راهبردها معرفی شد. شرایط زمینه‌ای در بر گیرنده افراد شاغل در حوزه ارز دیجیتال؛ زمان و مکان فعالیت مؤدی و میزان معاملات مؤدی بود. شرایط علی نیز شامل قوانین موجود؛ معافیت‌ها و استثنائات و نهایتاً شرایط محیطی بود. شرایط محوری تمایل مؤدی به پرداخت مالیات و هدف مؤدی از معاملات ارز دیجیتال را در بر گرفت. صلاحیت حرفه‌ای ممیز مالیاتی به عنوان شرایط مداخله‌گر در نظر گرفته شد. با توجه به گسترش ارز دیجیتال باید قوانین مناسبی برای ارز دیجیتال نگاشته شود.

کلمات کلیدی: الگوی پارادایمی، مالیات ستانی ارز دیجیتال، رویکرد نظریه محور

^۱. دانش آموخته مدیریت صنعتی، دانشسگاه آزاد اسلامی واحد شهر ری.

^۲. کارشناسی ارشد حسابداری دانشگاه آزاد واحد تهران جنوب (نویسنده مسئول) @nourimohammad۰۹@gmail.com

مقدمه

بیشتر ارزهای دیجیتال به عنوان واسطه مبادله، ذخیره ارزش، واحد حساب عمل می‌کنند و می‌توانند جایگزین پول واقعی شوند. هرگونه سود یا درآمد حاصل از ارز دیجیتال شما مشمول مالیات است. با این حال، در مورد نحوه مالیات بر ارز دیجیتال، نکات زیادی برای بررسی وجود دارد، زیرا ممکن است در شرایط خاص، مالیات پردازید. اگر صاحب یا از ارز دیجیتال استفاده می‌کنید، مهم است بدانید چه زمانی مشمول مالیات خواهید شد تا وقتی اداره مالیات برای وصول مالیات مراجعه می‌کند، غافلگیر نشوید. با توجه به اهمیت بالای معاملات خارجی و نیاز مردم به ارزهای مختلف بحث ارز دیجیتال مطرح شده است. تا ۱۲ سال پیش در اکثر کشورها قوانین مربوط به ارز دیجیتال وجود نداشت، اما اکنون در بسیاری از کشورهای پیشرفته، ماینینگ مبادلات ارز دیجیتال به عنوان رویدادهای مالیاتی محسوب شده، بنابراین مشمول قوانین مالیاتی می‌شود. سازمان مالیاتی ایالات متحده برای اولین بار در سال ۲۰۱۴ دلایل چگونگی وضع مالیات بر ارزهای رمزنگاری شده را تشریح کرد. بر اساس قوانین اداره مالیات آمریکا، ارزهای رمزنگاری شده دارایی محسوب شده خرید، فروش، تجارت استخراج این ارزها را مشمول مالیات می‌داند (بائر و همکاران، ۲۰۲۳). سایر کشورهای پیشرفته نیز بر روی قوانین مالیاتی ارز دیجیتال اقداماتی را انجام داده‌اند. بیت کوین به عنوان ارزهای رمزنگاری شده از طرف دولت استرالیا به عنوان ابزار سیستم پرداخت پذیرفته شده است. در حال حاضر یک سردرگمی در مالیات ارز دیجیتال وجود دارد و موارد مؤثر بر آن خیلی دقیق مشخص نیست (امیرشکاری و لطیفی، ۱۳۹۷). هنوز چشم‌انداز مالیاتی در حوزه ارز دیجیتال نامشخص است و به‌طور مداوم تغییر می‌کند. در دنیای امروز، ارزهای دیجیتال به یکی از چالش‌های بزرگ در نظام‌های مالیاتی تبدیل شده‌اند، به ویژه در کشورهای نوظهور که با عدم شفافیت قانونی و ناآگاهی سرمایه‌گذاران روبه رو هستند (قاسمی، ۱۴۰۳). مهمترین راه برای اخذ مالیات از فعالان ارز دیجیتال، شناسایی هویت آن‌هاست. بدین منظور تمام صرافی‌های متمرکز ارز دیجیتال موظفند کاربران خود را احراز هویت کنند. در نتیجه محاسبه سود حاصل از فعالیت در این بازار به سادگی امکان‌پذیر است. البته بسیاری از معامله‌گران حرفه‌ای و تریدرها در صرافی‌ها و پلتفرم‌های غیرمتمرکز فعالیت می‌کنند تا از این طریق نتوانند میزان سود خود را افشا کنند تا مالیات نپردازند. این موارد سبب شده تا تعداد پرونده‌های فرار مالیاتی نیز افزایش یافته است. اگرچه فشار قانون‌گذاران باعث شده برخی از صرافی‌های مهم دنیا فعالیت‌های خود را در کشورهای با قوانین سختگیرانه مالیاتی محدود کنند، اما مطمئناً تاکنون هیچ کشوری نتوانسته بر تمام اجزای این بازار مالیات وضع کند (مشایخی، ۱۴۰۲). همه اینها نشان می‌دهد که ارز دیجیتال در تمامی مراحل مرتبط با مالیات با

مولفه هایی سر و کار دارند که هریک مختص یک کشور می باشد. ارز دیجیتال، ارزهای دیجیتالی هستند که بر اساس تکنولوژی رمزنگاری کار میکنند و بر پایه شبکه های بلاکچین عمل می کنند. این ارزها به طور کلی مستقل از بانکها هستند و عملکرد آنها بر اساس الگوریتم های رمزنگاری و قوانین شبکه های بلاک چین تعیین می شود. یکی از معروف ترین نمونه های ارز دیجیتال بیت کوین است که در سال ۲۰۰۹ معرفی شد. بیت کوین به عنوان اولین ارز دیجیتال موفق، تأثیر بزرگی بر بازار ارز دیجیتال داشت. از آن زمان تاکنون، تعداد زیادی ارز دیجیتال دیگر وارد بازار شده اند. هر ارز دیجیتال از ویژگی ها و قابلیت های منحصر به فرد خود برخوردار است و برای دارندگان سود آفرینی می کند (برزگری و همکاران، ۱۴۰۲). موارد فوق نشان می دهد که موارد مختلفی از ابعاد مختلف بر مالیات ارز دیجیتال مؤثرند که باید مورد توجه قرار بگیرند. با توجه به موارد پیش گفته مسئله اصلی پژوهش حاضر طراحی الگوی پارادایمی مالیات ستانی ارز دیجیتال با رویکرد نظریه محور است تا به تمامی اجزای مؤثر بر مالیات ستانی ارز دیجیتال توجه شود.

ارز دیجیتال، نوعی از دارایی هستند که در چند سال اخیر توانستند جایگاه خوبی را میان عموم مردم و نه تنها سرمایه گذاران پیدا کنند. اگرچه برخلاف طلا و سکه، فیزیکی نبوده و به جز استیبل کوین ها (که پشتوانه ارزهای فیات دارند) بدون پشتوانه هستند، ولی در بسیاری از معاملات روزانه مورد استفاده قرار می گیرند و مبادلات مالی میان افراد و کشورها را نیز تسهیل می کنند. (مشایخی، ۱۴۰۲). ارز دیجیتال (ارزهای دیجیتال)، توکن های دیجیتال هستند. آنها نوعی ارز دیجیتال هستند که به افراد اجازه می دهند از طریق یک سیستم آنلاین، مستقیماً به یکدیگر پرداخت کنند. ارزهای دیجیتال هیچ ارزش قانونی یا ذاتی ندارند؛ آنها صرفاً به اندازه ای ارزش دارند که مردم حاضرند در بازار برای آنها پول بپردازند.

تا اواسط دهه گذشته که تعداد ارز دیجیتال هنوز از چند صد عدد فراتر نمی رفت، تنها یک دسته بندی برای انواع ارز دیجیتال وجود داشت که در آن بیت کوین یک طرف و بقیه ارزها در دسته ای دیگر به نام آلت کوین قرار می گرفتند. انواع ارز دیجیتال از نظر مفهومی به دو دسته تقسیم می شوند: (۱) کوین ها بومی یک شبکه بلاکچین بوده و برای پرداخت یا ایمن سازی شبکه استفاده می شوند. بیت کوین، اتریوم و لایت کوین چند نمونه کوین هستند. (۲) روی شبکه های دیگر ایجاد شده و اغلب قابل استخراج نیستند. به عنوان ابزار پرداخت، حاکمیتی، اوراق بهادار و فن توکن کاربرد دارد. تتر معروف ترین توکن بازار است. با گذشت زمان و معرفی اتریوم به عنوان رقیبی قدرتمند برای بیت کوین، رفته رفته سهم پادشاه از بازار کاسته شد. پس از معرفی ارزهای قدرتمندی مثل سولانا و کاردانو، دسته بندی های دیگری بر اساس کاربرد توکن ها ایجاد شد که شامل استیبل کوین، توکن

کاربردی، توکن زیرساختی، توکن غیرمثلی، توکن اوراق بهادار، توکن حاکمیتی و توکن دیفای می‌شود (محمدی، ۱۴۰۲).

در سالهای اخیر با علاقمندی کاربران ایرانی و معامله‌گران سایر بازارهای مالی به بازار ارز دیجیتال، استفاده کاربران از صرافی‌های ایرانی ارز دیجیتال افزایش یافته است. در واقع کاربرانی که قصد معامله در فضایی امن و دور از تحریم‌ها را دارند به سمت این بازار گرایش پیدا می‌کنند. همین عامل نیز در افزایش حجم معاملات صرافی‌های داخلی تاثیر داشته است. از طرفی وجود تحریم‌های گسترده و ممنوعیت فعالیت کاربران ایرانی در صرافی‌های خارجی مانند بایننس و کوکین، دلیل دیگر استفاده کاربران از این صرافی‌ها است. در حال حاضر صرافی‌های داخلی ارزهای دیجیتال جدید را همزمان با صرافی‌های خارجی لیست می‌کنند که باعث افزایش جذابیت و متعاقباً رشد حجم معاملات صرافی‌های ارز دیجیتال شده است (برزگری و همکاران، ۱۴۰۲). طی بخشنامه ۵۸۱۴۴ / ت ۵۵۶۳۷ مراکز استخراج ارز دیجیتال مشمول پرداخت مالیات می‌شوند. اما مراکز ماینینگ و استخراج ارزهای دیجیتال به عنوان واحد تولیدی و صنعتی شناخته شده و طبق ماده ۱۰۵ مشمول مالیات هستند و برای این اشخاص (اعم از دارای مجوز و بدون مجوز (نیز همانند صرافی‌ها و صرافی‌های ارز دیجیتال در سامانه مالیاتی اینتاکد تعریف شده است. لذا در حال حاضر مالیات ارز دیجیتال با کمک صرافی‌ها دریافت می‌شود. همه اینها اهمیت توجه به طراحی الگوی پارادایمی مالیات ستانی ارز دیجیتال را نشان می‌دهد.

ارز دیجیتال شکلی از دارایی مالی است که از فناوری زنجیره بلوک برای نقل و انتقالات مالی و انجام امور غیرمتمرکز استفاده می‌کند. ارز دیجیتال در بستر زنجیره بلوک که نوعی شبکه محسوب می‌شود، برای تبادل و جابه‌جایی نیاز به تأیید دارند. ارز دیجیتال از یک سیستم هم‌تا به هم‌تا استفاده می‌کنند که مدیریت این نوع دارایی‌ها به دست اعضای آن انجام می‌شود که به گره معروف هستند. به عبارتی ارز دیجیتال نوعی ارز است که اعتبار خود را از یک مرجع مرکزی (مانند بانک مرکزی) دریافت نمی‌کند و تحت هیچ حاکمیت مرکزی قرار ندارد. ارز دیجیتال به عنوان شکلی از دارایی‌های دیجیتال به کاربران این اجازه را می‌دهد تا به جای حمل پول فیزیکی، بخشی از دارایی خود را به صورت دیجیتالی منتقل کنند (برزگری و همکاران، ۱۴۰۲). مهم‌ترین راه برای اخذ مالیات از فعالان ارز دیجیتال، شناسایی هویت آن‌هاست. بدین منظور تمام صرافی‌های متمرکز ارز دیجیتال موظف‌اند کاربران خود را احراز هویت کنند. در نتیجه محاسبه سود حاصل از فعالیت در این بازار به سادگی امکان‌پذیر است.

پیش از سال ۲۰۱۷ میلادی، ارزشهای دیجیتال، در بسیاری از کشورها، در سراسر جهان، به صورت قانونی شناخته نشده بودند و مشمول قوانین مالیاتی نیز نبودند. اما، پس از پیشرفت در حوزه ارزشهای دیجیتال و انجام مبادلات ارزی گسترده، در سال های اخیر، ارزش دیجیتال های مورد معامله، نظیر بیت کوین، در کشورهای مختلف، مشمول قوانین مالیاتی شناخته شدند. مالیات با توجه به اینکه تاکنون، در رابطه با مالیات ارزش دیجیتال، در کشور ایران، قانون خاصی، تصویب نشده است، درآمد معامله گران از طریق ارزش دیجیتال، همانند درآمد دیگر مشاغل، مشمول مالیات بر درآمد قانون مالیات های مستقیم، یعنی مواد ۹۳ و ۹۴ قانون (مالیات بر درآمد) و مواد ۱۱۹ و ۱۳۱ (مالیات درآمد اتفاقی) خواهد بود.

افرادى که قصد انجام معاملات، در بازار ارزشهای دیجیتالی را دارند، می بایست از روش های استخراج ارزش دیجیتال نیز، مطلع شوند.

در حال حاضر، سازمان امور مالیاتی، طی ابلاغ بخشنامه ای، در خصوص مراکز استخراج ارزش دیجیتال ها، به شماره ۵۸۱۴۴ / ت ۵۵۶۳۷ ه، در مورخ ۱۳/۰۵/۱۳۹۸، قوانین مالیاتی در رابطه با مزارع ارزش دیجیتال را اعلام نموده است.

برقرار کردن واحدهای فرآورده های پردازشی رمزگذاری شده ارزش دیجیتال ها، شامل محدودیت ۱۲۰ کیلومتری شهر تهران، ۵۰ کیلومتری شهر اصفهان و همچنین، ۳۰ کیلومتری مراکز استان ها نمی باشد.

مراکز استخراج ارزش دیجیتال، به عنوان واحد تولیدی صنعتی شناخته خواهند شد و مشمول مقررات مالیاتی نیز می گردند.

به موجب قانون جدید در صورت صادر کردن محصولات و دریافت درآمد ارزی از آن، ارزش دریافتی، می بایست با توجه به شرایط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، به اقتصاد بازگردانده شود، در این حالت، مشمول مالیات با نرخ صفر درصد خواهد شد.

به موجب قانون جدید افرادی که قصد پرداخت مالیات خرید فروش ارزش های خارجی را دارند، می توانند از طریق ورود به سامانه عملیات الکترونیک مالیاتی، به نشانی tax.gov.ir، به صورت اینترنتی، اقدام نمایند. برای راهنمایی بیشتر، در رابطه با نحوه پرداخت مالیات خرید و فروش ارزش خارجی، به لینک زیر مراجعه نمایید.

با تصویب دولت در اجرای طرح مالیات بر عایدی سرمایه، از این پس خرید و فروش ملک و خودرو و طلا و همین طور انواع ارزش مشمول مالیات بر عایدی سرمایه می شوند. البته در مورد اندوخته طلا بیان شده است که، تا میزان ۱۵۰ گرم طلا، مستثنی و جدا شده و معاف از مالیات خواهد بود. البته

بنا بر سخن نمایندگان تصویب کننده این طرح، هدف از این طرح در واقع مالیات بر سوداگری و دلالی‌های کاذب است و شامل حال ۹۹٪ مردم نمی‌شود.^۱

روش‌شناسی پژوهش

تحقیق حاضر بر حسب داده از نوع کیفی است، زیرا مبتنی بر مصاحبه است. بر حسب اجرا هم توصیفی - اکتشافی است، زیرا طراحی الگوی پارادایمی مالیات ستانی ارز دیجیتال با رویکرد نظریه محور بررسی و تعیین می‌شود. از لحاظ استدلال از نوع استقرایی است که با مشاهده به تحلیل مصاحبه‌ها و نتیجه‌گیری می‌پردازد. از لحاظ زمانی از نوع پژوهش‌ها مقطعی است که در سال ۱۴۰۵ انجام می‌شود.

هدف کاربردی کمک به سازمان مالیاتی در مالیات ستانی ارز دیجیتال است. دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی و پژوهشی و به‌خصوص پژوهشکده سازمان مالیاتی نیز در جهت غنی نمودن ادبیات مالیات ستانی ارز دیجیتال از نتایج پژوهش استفاده می‌کنند. ابزار اصلی مصاحبه است.

قلمرو تحقیق شامل سازمان مالیاتی و صرافی‌ها می‌باشد که از داده‌های قلمرو زمانی ۱۴۰۵ است جهت طراحی الگوی پارادایمی مالیات ستانی ارز دیجیتال با رویکرد نظریه محور به عنوان موضوعات مالیاتی استفاده می‌شود.

جامعه پژوهش خبرگان شاغل در مالیاتی و صرافی‌ها با شرایط خبرگی زیر هستند:

استاد دانشگاه با تجربه پژوهش مرتبط

شاغل در سازمان مالیاتی و آشنا با بحث ارز دیجیتال

شاغل در صرافی‌ها و تجربه معاملات ارز دیجیتال

بر اساس استدلال پژوهش‌های قبلی در خصوص تعداد نمونه در پژوهش‌های کیفی از این افراد ۲۰ نفر از افراد در دسترس و به صورت نمونه‌گیری هدفمند برای مصاحبه انتخاب می‌شوند (بیبی، ۲۰۱۳).

یافته‌های پژوهش

سوال اصلی: الگوی پارادایمی مالیات ستانی ارز دیجیتال با رویکرد نظریه محور چگونه است؟

سوالات فرعی

۱- متغیرهای علی الگوی پارادایمی مالیات ستانی ارز دیجیتال با رویکرد نظریه محور کدامند؟

۲- راهبردهای الگوی پارادایمی مالیات ستانی ارز دیجیتال با رویکرد نظریه محور کدامند؟
 ۳- متغیرهای زمینه ای الگوی پارادایمی مالیات ستانی ارز دیجیتال با رویکرد نظریه محور کدامند؟

۴- متغیرهای مداخله گر الگوی پارادایمی مالیات ستانی ارز دیجیتال با رویکرد نظریه محور کدامند؟
 ۵- متغیرهای محوری الگوی پارادایمی مالیات ستانی ارز دیجیتال با رویکرد نظریه محور کدامند؟
 ۶- پیامدهای الگوی پارادایمی مالیات ستانی ارز دیجیتال با رویکرد نظریه محور کدامند؟
 در این مرحله از خبرگان نظرخواهی و تلخیص می‌شود:

نمونه پاسخ خبرگان (نفر اول): برگ تشخیص مالیات یا برگ ارزیابی عمومی مالیاتی که به نام نامه برگ ارزیابی مالیات بر درآمد اشخاص حقیقی انفرادی هم شناخته می‌شود، نتیجه بررسی، رسیدگی و تصمیم نهایی اداره امور مالیاتی درباره مؤدی را مشخص می‌نماید. برگ تشخیص مالیاتی برای هر نوع از مالیات مانند مالیات حقوق، مالیات عملکرد و ... به صورت جداگانه در نرم افزار حسابداری محاسبه و صادر می‌گردد. در شرایط عادی هنگامی که مؤدی اظهارنامه مالیاتی خود را ارسال نماید، ممیزان اداره مالیات باید حداکثر تاملت زمان ۱ سال برگ تشخیص مالیات را بررسی نمایند.

در طی تاریخ مذکور ممیز مالیاتی با بررسی اظهارنامه و مستندات ارائه شده، برگ تشخیص مالیاتی را صادر می‌نماید. ممیز حداکثر تا مدت یک ماه پس از انجام بررسی ها، باید برگ تشخیص مالیاتی را به مؤدی ابلاغ کند.

برگ تشخیص مالیاتی که صادر شده است موقتی بوده و پس از گذشت ۳۰ روز در صورتی که مؤدی اعتراضی نداشته باشد، برگ تشخیص مالیاتی قطعی خواهد شد.

مالیات ارز دیجیتال به عنوان یکی از انواع مالیات های نوظهور در نظام مالیاتی کشور مطرح شده است که شامل فعالیت های مرتبط با خرید، فروش و مبادله ارز دیجیتال ها می‌شود. سازمان امور مالیاتی بر اساس قوانین موجود، درآمدهای ناشی از معاملات ارزهای دیجیتال را مشمول مالیات دانسته و نحوه پرداخت آن را از طریق سامانه های الکترونیکی مشخص کرده است.

مالیات ارز دیجیتال به عنوان یکی از چالش برانگیزترین موضوعات نظام مالیاتی مدرن مطرح شده است. سازمان های مالیاتی در بسیاری از کشورها از جمله ایران، در حال تدوین قوانین و مقرراتی برای مالیات ارز دیجیتال هستند که شامل معاملات خرید و فروش، استخراج و سایر فعالیت های مرتبط با ارزهای دیجیتال می‌شود. نحوه پرداخت این مالیات معمولاً از طریق سامانه های الکترونیکی و با استفاده از اطلاعات ثبت شده در صرافی های ارز دیجیتال انجام می‌پذیرد.

اهمیت اجرای دقیق مالیات ارز دیجیتال را نمی‌توان نادیده گرفت، چرا که این بازار با حجم معاملات کلان و نوسانات شدید قیمتی همراه است. عدم نظارت و مالیات ستانی صحیح از این حوزه می‌تواند به فرار مالیاتی گسترده، کاهش درآمدهای دولت و اختلال در نظام اقتصادی منجر شود. از سوی دیگر، اجرای مناسب این سیاست می‌تواند به شفاف‌سازی بازار، جذب درآمدهای مالیاتی جدید و ایجاد تعادل در نظام مالیاتی کمک کند.

در این نوع از مالیات، افراد مشمول، موظف می‌باشند با توجه به میزان درآمد حقیقی و واقعی خود و همچنین، فعالیت‌های اقتصادی خود، در بازار ارزهای دیجیتال، مالیات بر درآمد خود را پرداخت نمایند. همچنین، استخراج ارز دیجیتال نیز، مشمول مالیات ارز دیجیتال می‌شود.

هنگامی که مؤدی بتواند مالیات خود را پرداخت نماید برای وی برگ تشخیص مالیات صادر خواهد شد. حال اگر مؤدی به مالیات ذکر شده در برگ تشخیص مالیاتی اعتراض داشته باشد، می‌تواند حداکثر تا مدت زمان ۳۰ روز پس از ابلاغ به آن اعتراض نماید.

در صورتی که مؤدی تا مدت زمان مشخص شده به برگ تشخیص مالیات خود اعتراض نکند، واحد خدمات مالیاتی اقدام به صدور برگ تشخیص مالیات می‌نماید. امکان دارد که برگ قطعی مالیات بدون بدهی و یا دارای مانده بدهی از قبل باشد. در صورتی که مؤدی در زمان مشخص شده اقدام به پرداخت مالیات خود نماید، از ۴۰٪ بخشودگی جرائم مالیاتی برخوردار می‌گردد. اما اگر مؤدی در زمان تعیین شده مبلغ مالیات خود را پرداخت نکند، دایره وصول اجرا با استفاده از ابزارهای قانونی اقدام به وصول مالیات می‌نماید.

نرخ مالیات بر درآمد حاصل از معاملات ارز دیجیتال ممکن است مشابه سایر درآمدها، مشمول مالیات بر درآمد شود. این نرخ به صورت پلکانی از ۱۰ تا ۳۰٪ تعیین شده است.

با استناد به قانون مالیات‌های مستقیم ایران و به‌ویژه مواد ۹۳، ۹۴، ۱۱۹ و ۱۳۱، می‌توان وضعیت مالیات بر ارز دیجیتال را (با توجه به نبود قانون صریح) تحلیل و تطبیق کرد. در حال حاضر، قانون مشخص و مستقلی برای مالیات بر ارز دیجیتال در ایران تصویب نشده، اما سازمان امور مالیاتی می‌تواند آن را در چارچوب قوانین موجود بررسی و مالیات مطالبه کند.

اگر فرد به‌طور مستمر از ارز دیجیتال کسب درآمد کند (مثل تریدرها و ماینرها) مشمول مواد ۹۳ و ۹۴ (درآمد مشاغل) می‌شود:

اگر شخصی به‌طور مستمر و حرفه‌ای خرید و فروش ارز دیجیتال انجام دهد یا ماینینگ کند، این فعالیت به‌عنوان یک شغل محسوب می‌شود،

و درآمد حاصل از آن مشمول مالیات بر مشاغل است.

اگر شخص به صورت اتفاقی سود کسب کند (مثلاً هدیه یا ایردراپ)

مشمول ماده ۱۱۹ (درآمد اتفاقی) است:

اگر شخصی ارزش دیجیتال را رایگان دریافت کند (مثل ایردراپ یا هدیه بدون انجام فعلیتی)، این درآمد، اتفاقی محسوب می‌شود و باید بر اساس ماده ۱۱۹، مشمول مالیات شود.

معافیت‌های مالیاتی ارزش دیجیتال

بر اساس برخی قوانین، درآمد حاصل از صادرات ارزشهای دیجیتال در صورت بازگشت به چرخه اقتصادی کشور، ممکن است مشمول مالیات با نرخ صفر درصد شود.

تا زمانی که دارایی ارزش دیجیتالی فروخته یا به درآمد تبدیل نشود، مالیاتی بر آن تعلق نمی‌گیرد.

نمونه پاسخ خبرگان (نفر دوم): درآمد حاصل از معاملات ارزش دیجیتال برای معامله گران تحت

قوانین مالیات‌های مستقیم مشمول مالیات بر درآمد می‌شود، که به‌طور خاص در مواد ۹۳، ۹۴، ۱۱۹ و ۱۳۱ این قانون مشخص شده است. همچنین، سازمان امور مالیاتی ضوابطی را در خصوص مزارع

استخراج ارزش دیجیتال اعلام کرده است. برخی از قوانین مهم مالیات بر ارزش دیجیتال عبارتند از:

محدودیت‌های مکانی: برای راه‌اندازی واحدهای پردازش ارزشهای دیجیتال، محدودیت‌هایی در

فواصل مشخص از شهرها وجود ندارد؛ از جمله ۱۲۰ کیلومتر از تهران، ۵۰ کیلومتر از اصفهان و ۳۰ کیلومتر از مراکز استان‌ها.

شناسایی مراکز استخراج: مراکز استخراج ارزش دیجیتال به‌عنوان واحدهای تولیدی صنعتی شناخته

می‌شوند و تحت پوشش قوانین مالیاتی قرار می‌گیرند.

تعهدات صادرکنندگان: صادرکنندگانی که در فرآیند گمرکی کالاها تعهداتی را امضا می‌کنند،

موظف‌اند که ارزش حاصل از صادرات را به شیوه‌های اعلام شده توسط بانک مرکزی به داخل کشور

برگردانند. بر اساس ماده ۱۴۱ قانون مالیات‌های مستقیم، درآمد حاصل از صادرات کالاها و خدمات

غیرنفتی شامل مالیات به نرخ صفر است.

پرداخت مالیات: افرادی که تمایل به پرداخت مالیات ارزشهای دیجیتال دارند، باید از طریق سامانه

عملیات الکترونیکی مالیاتی به آدرس gov.ir اقدام کنند.

مالیات بر عایدی سرمایه: افرادی که در بازارهای خودرو، مسکن، ارزشهای خارجی، طلا و سکه

خرید و فروش می‌کنند، مشمول مالیات بر عایدی سرمایه خواهند بود. اجرای این قانون می‌تواند به

کاهش نا بر خورداری‌های اجتماعی، افزایش شفافیت مالیاتی و جلوگیری از فرار مالیاتی کمک کند.

همچنین، ۱۵۰ گرم طلا از مالیات معاف است.

محاسبه مالیات ارزش دیجیتال در ایران

مالیات بر ارز دیجیتال از نوع مالیات بر درآمد است و باید تمامی افرادی که در این حوزه فعالیت می‌کنند، نسبت به این قانون آگاهی داشته باشند. بر اساس ماده ۱۳۱ قانون مالیات‌های مستقیم، نحوه محاسبه این نوع مالیات به صورت زیر می‌باشد:

معافیت مالیاتی: اگر درآمد خالص شخص تا ۲۸۸,۰۰۰,۰۰۰ ریال باشد، معاف از مالیات است. نرخ مالیات: درآمد تا ۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال مشمول مالیات سالانه ۱۵ درصد می‌شود. مدل مالیاتی بیشتر: درآمد مازاد بر ۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال تا یک میلیارد ریال با مالیات سالانه ۲۰ درصد مشمول خواهد شد. نرخ بالاتر: درآمدهای بالاتر از یک میلیارد ریال نیز مشمول مالیات سالانه ۲۰ درصد می‌شوند. استثنائات: درآمدهایی که از سود سهام ناشی می‌شوند، مشمول مالیات نمی‌باشند. و در نهایت جمع‌بندی موارد مربوطه در پاسخ ۲۰ نفر نشان داد که عوامل زیر بر مالیات ستانی ارز دیجیتال مؤثرند:

عوامل مؤثر بر اساس کدگذاری آزاد:

صلاحیت حرفه‌ای ممیز مالیاتی

تمایل مؤدی به پرداخت مالیات

قوانین موجود

معافیت‌ها و استثنائات

افراد شاغل در حوزه ارز دیجیتال

هدف مؤدی از معاملات ارز دیجیتال

سامانه‌های مالیاتی

اعتراض مؤدی

رضایت مؤدی

زمان و مکان فعالیت مؤدی

شرایط محیطی

میزان معاملات مؤدی

در ادامه به کدگذاری محوئری پرداخته می‌شود.

- شرایط علی یعنی مقوله‌هایی مربوط به شرایطی که بر مقوله محوری تأثیر می‌گذارند.
- پدیده محوری یعنی یک صورت ذهنی از پدیده‌ای که اساس فرآیند است.
- راهبردها یعنی کنش‌ها یا برهم کنش‌های خاصی که از پدیده محوری منتج می‌شود.



- پیامدها یعنی خروجی‌های حاصل از استخدام راهبردها.
- شرایط زمینه‌ای یعنی شرایط خاصی که بر راهبردها تأثیر می‌گذارند.
- شرایط مداخله‌گر یعنی شرایط زمینه‌ای عمومی که بر راهبردها تأثیر می‌گذارند.

بعد از این مرحله مؤلفه‌ها کدگذاری می‌شوند:

جدول ۱: کدگذاری محوری و انتخابی

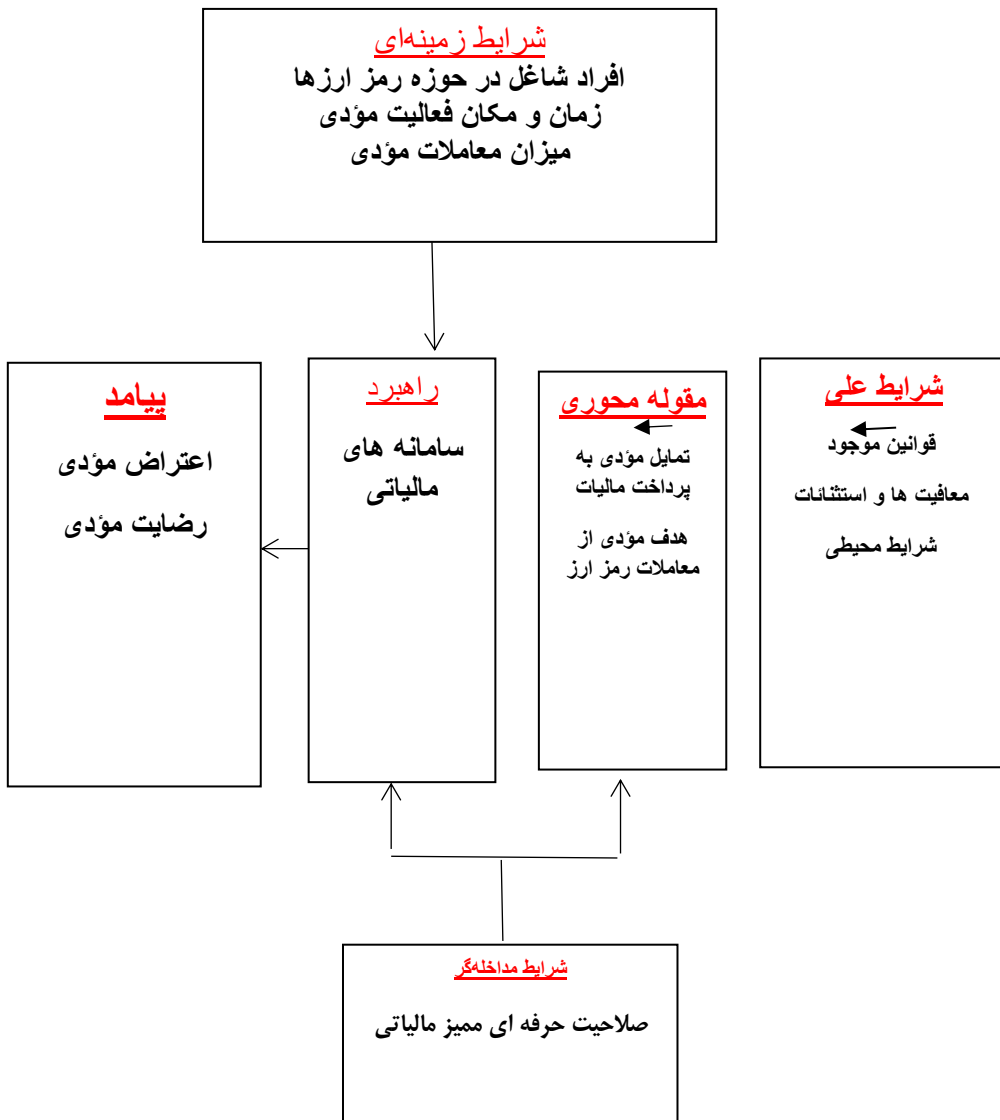
کد محوری	طبقه‌بندی	کد انتخابی	عوامل مؤثر
A	پیامدها	A۱	اعتراض مؤدی
A	پیامدها	A۲	رضایت مؤدی
B	راهبردها	B	سامانه‌های مالیاتی
C	شرایط زمینه‌ای	C۱	افراد شاغل در حوزه ارز دیجیتال
C	شرایط زمینه‌ای	C۲	زمان و مکان فعالیت مؤدی
C	شرایط زمینه‌ای	C۳	میزان معاملات مؤدی
D	شرایط علی	D۱	قوانین موجود
D	شرایط علی	D۲	معافیت‌ها و استثنائات
D	شرایط علی	D۳	شرایط محیطی
E	شرایط محوری	E۱	تمایل مؤدی به پرداخت مالیات
E	شرایط محوری	E۲	هدف مؤدی از معاملات ارز دیجیتال
F	شرایط مداخله‌گر	F	صلاحیت حرفه‌ای ممیز مالیاتی

نظرات کارشناسان در خصوص موارد فوق در جدول ذیل خلاصه می‌شود:

جدول ۲: میانگین نظرات و درصد توافق خبرگان

پارامتر	کدگذاری انتخابی	میانگین نمرات	تعداد موافق	تعداد مخالف	درصد موافق
پیامدها	اعتراض مؤدی	۰.۷	۷	۳	۷۰٪
	رضایت مؤدی	۰.۸	۸	۲	۸۰٪
راهبردها	سامانه‌های مالیاتی	۰.۸	۸	۲	۸۰٪
شرایط زمینه‌ای	افراد شاغل در حوزه ارز دیجیتال	۰.۹	۹	۱	۹۰٪
	زمان و مکان فعالیت مؤدی	۱	۱۰	۰	۱۰۰٪
	میزان معاملات مؤدی	۱	۱۰	۰	۱۰۰٪
شرایط علی	قوانین موجود	۱	۱۰	۰	۱۰۰٪
	معافیت‌ها و استثنائات	۱	۱۰	۰	۱۰۰٪
	شرایط محیطی	۰.۸	۸	۲	۸۰٪
شرایط محوری	تمایل مؤدی به پرداخت مالیات	۱	۱۰	۰	۱۰۰٪
	هدف مؤدی از معاملات ارز دیجیتال	۱	۱۰	۰	۱۰۰٪
شرایط مداخله گر	صلاحیت حرفه‌ای ممیز مالیاتی	۱	۱۰	۰	۱۰۰٪

که شامل مؤلفه‌های شناسایی شده است، به شکل زیر ارائه شده است:



شکل ۱: مدل پارادایمی مالیات ستانی ارز دیجیتال

بحث و نتیجه گیری

در بسیاری از کشورهای پیشرفته، ماینینگ مبادلات ارز دیجیتال به عنوان رویدادهای مالیاتی محسوب شده، بنابراین مشمول قوانین مالیاتی درآمد یا سود (به عنوان سود سرمایه) می شود. ارز دیجیتال در تمامی مراحل مرتبط با مالیات با مؤلفه هایی سر و کار دارند که هر یک مختص یک کشور می باشد. ارز دیجیتال، ارزهای دیجیتالی هستند که بر اساس تکنولوژی رمزنگاری کار می کنند و بر پایه شبکه های بلاک چین عمل می کنند. این ارزها به طور کلی مستقل از بانک ها هستند و عملکرد آنها بر اساس الگوریتم های رمزنگاری و قوانین شبکه های بلاکچین تعیین می شود. یکی از معروف ترین نمونه های ارز دیجیتال بیت کوین است که در سال ۲۰۰۹ معرفی شد. بیت کوین به عنوان اولین ارز دیجیتال موفق، تأثیر بزرگی بر بازار ارز دیجیتال داشت. از آن زمان تاکنون، تعداد زیادی ارز دیجیتال دیگر وارد بازار شده اند. هر ارز دیجیتال از ویژگی ها و قابلیت های منحصر به فرد خود برخوردار است و برای دارندگان سود آفرینی می کند. ارز دیجیتال، نوعی از دارایی هستند که در چند سال اخیر توانستند جایگاه خوبی را میان عموم مردم و نه تنها سرمایه گذاران پیدا کنند. اگرچه برخلاف طلا و سکه، فیزیکی نبوده و به جز استیبل کوین ها (که پشتوانه ارزهای فیات دارند) بدون پشتوانه هستند، ولی در بسیاری از معاملات روزانه مورد استفاده قرار می گیرند و مبادلات مالی میان افراد و کشورها را نیز تسهیل می کنند. در سال های اخیر با علاقه مندی کاربران ایرانی و معامله گران سایر بازارهای مالی به بازار ارز دیجیتال، استفاده کاربران از صرافی های ایرانی ارز دیجیتال افزایش یافته است. در واقع کاربرانی که قصد معامله در فضایی امن و دور از تحریم ها را دارند به سمت این بازار گرایش پیدا می کنند. همین عامل نیز در افزایش حجم معاملات صرافی های داخلی تأثیر داشته است. از طرفی وجود تحریم های گسترده و ممنوعیت فعالیت کاربران ایرانی در صرافی های خارجی مانند بایننس و کوکوین، دلیل دیگر استفاده کاربران از این صرافی ها است. در حال حاضر صرافی های داخلی ارزهای دیجیتال جدید را همزمان با صرافی های خارجی لیست می کنند که باعث افزایش جذابیت و متعاقباً رشد حجم معاملات صرافی های ارز دیجیتال شده است. طی بخشنامه ۵۸۱۴۴ / ت ۵۵۶۳۷ ه مراکز استخراج ارز دیجیتال مشمول پرداخت مالیات می شوند. اما مراکز ماینینگ و استخراج ارزهای دیجیتال به عنوان واحد تولیدی و صنعتی شناخته شده و طبق ماده ۱۰۵ مشمول مالیات هستند و برای این اشخاص (اعم از دارای مجوز و بدون مجوز) نیز همانند صرافی ها و صرافی های ارز دیجیتال در سامانه مالیاتی اینتاكد تعریف شده است. لذا در حال حاضر مالیات ارز دیجیتال با کمک صرافی ها دریافت می شود.

هدف کلی طراحی الگوی پارادایمی مالیات ستانی ارز دیجیتال با رویکرد نظریه محور است. نتایج در نهایت نشان داد که پیامدها شامل اعتراض مؤدی و رضایت مؤدی هستند. سامانه‌های مالیاتی به‌عنوان راهبردها معرفی شد. شرایط زمینه‌ای دربرگیرنده افراد شاغل در حوزه ارز دیجیتال؛ زمان و مکان فعالیت مؤدی و میزان معاملات مؤدی بود. شرایط علی نیز شامل قوانین موجود؛ معافیت‌ها و استثنائات و نهایتاً شرایط محیطی بود. شرایط محوری تمایل مؤدی به پرداخت مالیات و هدف مؤدی از معاملات ارز دیجیتال را در بر گرفت. صلاحیت حرفه‌ای ممیز مالیاتی به عنوان شرایط مداخله‌گر در نظر گرفته شد.

در خصوص هر یک از مؤلفه‌های شناسایی شده پیشنهاداتی کاربردی به شرح ذیل ارائه می‌شود: اعتراض مؤدیان باید دارای اصول دقیقی باشد و نباید شرایط به گونه‌ای باشد که اعتراض ابزاری برای مدیریت مالیات افراد حقیقی و حقوقی شود. سازمان مالیاتی باید با افزایش دقت رسیدگی‌ها میزان اعتراضات مالیاتی را کاهش دهد.

رضایت مؤدی همواره باید جزء اولویت‌های اصلی سازمان مالیاتی باشد و درنهایت در خصوص پرداخت مالیات مؤدیان نظرخواهی شود.

سامانه‌های مالیاتی باید به صورت مداوم به‌روزرسانی شوند و پشتیبانی لازم برای استفاده کاربران فراهم گردد.

افراد شاغل در حوزه ارز دیجیتال باید مورد حمایت دولت قرار بگیرند و موارد امنیتی آنها تأمین گردد تا مشاغل مرتبط با ارز دیجیتال افزایش یابد.

زمان و مکان فعالیت مؤدی باید دارای قوانینی باشد که افراد بتوانند با امنیت کامل به معاملات بپردازند و دولت باید در این زمینه حمایت‌های لازم را برقرار نماید.

میزان معاملات مؤدیان باید دارای کف و سقف روزانه باشد و نظارت کافی توسط بانک مرکزی انجام شود.

قوانین و مقررات موجود مالیاتی باید توسط مجلس شورای اسلامی و با کمک سازمان امور مالیاتی به‌روزرسانی گردد.

معافیت‌ها و استثنائات باید به‌صورت کاملاً کارشناسی شده و علمی در حوزه‌های مختلف برقرار گردد و تمام جوانب موجود مورد توجه قرار بگیرد.

شرایط محیطی باید توسط معامله‌گران مورد توجه قرار گیرد تا در نهایت بتوانند منفعت کافی از معاملات ارز دیجیتال را داشته باشند.

تمایل مؤدی به پرداخت مالیات باید با افزایش فرهنگ مالیاتی و تبلیغات در سازمان مالیاتی رخ دهد. مؤدیان باید بدانند مالیات پرداختی آنها در چه مسیری خرج می‌شود. باید نظارت کافی بر معاملات ارز دیجیتال‌ها توسط نهادهای ناظر بانک مرکزی انجام شود تا هدف نهایی معاملات به سوی رشد و توسعه اقتصادی رهنمون گردد. صلاحیت حرفه‌ای ممیز مالیاتی باید همواره مورد توجه سازمان مالیاتی قرار بگیرد و باید آموزش‌های لازم برای کسب صلاحیت حرفه‌ای و حفظ آن در زمینه‌های مختلف مالیاتی ارائه گردد. به محققان آتی پیشنهاد می‌شود که تحقیق زیر را انجام دهند:

عوامل مؤثر بر تدوین قوانین مرتبط با ارز دیجیتال

منابع فارسی

- امیرشکاری، نیما و لطیفی، زهرا، (۱۳۹۷)، **ارزهای دیجیتال نظام مالیاتی؛ فرصت‌ها، چالش‌ها استراتژی‌ها**، هشتمین همایش سالانه بانکداری الکترونیک و نظام‌های پرداخت، تهران.
- برزگری، محمد، هراتی، اشکان، علی عباسی، احسان رستمی، حمید سرشار، فرشته حاج محمدی، نسیم بابایی، امیر فروغی، سیروس حق وردی، (۱۴۰۲)، **مبانی زیرساختی، قانونی و مالیات ستانی از ارز دیجیتال در ایران**، مرکز آموزش، پژوهش و برنامه‌ریزی مالیاتی.
- قاسمی، شایان، (۱۴۰۳)، **مالیات بر ارزهای دیجیتال با رویکرد چالش‌ها و فرصت‌های حسابداری مالیاتی در اقتصاد نوظهور**، چهارمین کنفرانس بین‌المللی مدیریت، بازرگانی، اقتصاد و حسابداری.
- محمدی، سحر، (۱۴۰۲)، **انواع ارز دیجیتال؛ راهنمای جامع انواع ارز دیجیتال**، سایت^۱ مجله رمزینکس.
- مشایخی، مهدی، (۱۴۰۲)، **مالیات ارزهای دیجیتال در ایران**، سایت دانشکده سرمایه^۲، بخش آموزش کالج سرمایه‌کس.

منابع انگلیسی

- Baby, S., (۲۰۱۳), **AHP Modeling for Multicriteria Decision-Making and to Optimise Strategies for Protecting Coastal Landscape Resources**, International Journal of Innovation, Management and Technology, Vol. ۴, No. ۲, April ۲۰۱۳.

^۱ . <https://ramzinex.com/blog/types-of-cryptocurrency/>

^۲ . <https://sarmayex.com/college/learn/taxation-of-cryptocurrencies-in-iran/>

Baer, Katherine and De Mooij, Ruud A. and Hebous, Shafik and Keen, Michael, (۲۰۲۳), **Taxing Cryptocurrencies**. IMF Working Paper No. ۲۰۲۳/۱۴۴, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=۴۵۷۰۵۸۷>

